

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Vojtěch Odehnal

**Guš Emunim pod vedením Cvi Jehudy Kooka: případová
aplikace teorie transformačního vůdcovství**

Bakalářská diplomová práce

Vedoucí práce

Mgr. Hynek Melichar

OLOMOUC 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 27. dubna 2016

Podpis

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské diplomové práce Mgr. Hynku Melicharovi za všechny cenné rady a připomínky, zejména za jeho ochotu a trpělivost při vedení mé bakalářské diplomové práce.

Obsah

Úvod.....	5
1. Transformační vůdcovství	9
2. Myšlenky Avraháma Jicchaka Kooka	13
2.1 Náboženský význam pozemské a nebeské Země izraelské.....	14
2.2 Dialektické vnímání vztahu mezi židovským náboženstvím a sekulárním sionismem	15
2.3 Univerzální význam židovství v rámci náboženské filosofie.....	16
3. Mezníky židovského osadnictví	18
3.1 Šestidenní válka	18
3.2 Budování židovských osad	21
3.3 Jomkippurská válka	23
4. Guš Emunim	26
4.1 Struktura a prostředky hnutí	26
4.2 Cvi Jehuda Kook ve vedení	30
Závěr.....	34
Zdroje a literatura	36
Abstrakt.....	39
Abstract.....	40

Úvod

Izraelsko-palestinský konflikt, svými kořeny sahající ještě před vznik samostatného státu Izrael v roce 1948, představuje závažný bezpečnostní problém pro celý region. Zásadní problém představují především židovské osady, které začaly být budovány na Izraelem okupovaných územích, nabytých za „Šestidenní války“ v roce 1967. Jedná se o Západní břeh Jordánu, Golanské výšiny, Pásmo Gazy a v neposlední řadě také Sinajský poloostrov.

Židovské osady vznikaly jak z ideologických, tak z pragmatických důvodů. V prvním případě se jedná o osady obývané převážně radikálními religiozními osadníky, kteří shledávají osadnictví posláním osídlit celou Zemi zaslíbenou, jež bude následovat příchodem Mesiáše. Tento typ lidí představuje pro Izrael značnou hrozbu, protože svým zarputilým lpěním na tradicích v kombinaci s militantní povahou, radikalizuje izraelskou společnost. Druhý typ osady je obýván z většiny novými přistěhovalci a lidmi, kteří se stěhují do osad za lepšími pracovními příležitostmi a zvýhodněnými životními podmínkami. Tito lidé zároveň obhajují svoje stanovisko setrvat v osadě tím, že posilují bezpečnost státu vytvořením *nárazníkové zóny* před případnými útoky zvenčí.

V otázce budování židovských osad sehrálo zásadní roli hnutí *Guš Emunim*, jehož budoucí jádro stálo již u zrodu prvních osad. Hnutí ideově čerpalo z myšlenek rabína Avraháma Jicchaka Hakohena Kooka (Kook starší) a jeho syna Cvi Jehudy HaKohena Kooka (Kook mladší), který se také stal v roce 1974 spoluzakladatelem a prvním lídrem hnutí. Učení Kooka staršího bylo účelově doplněno a rozšířeno myšlenkami jeho syna tak, aby odpovídalo jeho radikálnější vizi budoucnosti. Tyto myšlenky spočívaly v tom, že éra spasení židovského lidu nastala právě teď. Spasení mohlo být docíleno osídlením celé *Erec Jisrael* – Země Izraelské, která podle božího příslibu přesahovala hranice současného izraelského státu. Popření této skutečnosti znamenalo popřít blížící se vykoupení.

V České republice je izraelsko-palestinskému konfliktu věnována jen malá pozornost, což se zdá být vzhledem k množství probíhajících událostí v Evropě

logické, nicméně autor věří, že téma židovských osad je stále aktuální. Podle některých odborníků lze chápat křivdy a nespravedlnosti, vzniklé na palestinském lidu během osidlování okupovaných území, jako jeden z faktorů, který přispěl k vzestupu různých radikálních teroristických útvarů, jako je například Islámský stát. Nemalé úsilí bylo vynaloženo mezinárodním společenstvím na vyřešení konfliktu, nicméně až na výjimky nebylo dosaženo žádných výsledků. Neschopnost nalezení efektivního řešení půl století trvajících konfliktu a také velice špatné pokrytí tématu v českém jazyce, jsou pro autora hlavní motivací pro napsání této práce.

Práce se zabývá teorií náboženského sionismu rabína Kooka staršího, která byla jedním z hlavních faktorů, které přispěly ke zřízení státu Izrael. Tato teorie byla posléze účelně doplněna učením jeho syna, rabína Kooka mladšího, a zneužita k vytvoření argumentů pro založení krajně pravicového osadnického hnutí Guš Emunim. Toto hnutí hrálo roli zásadního hybatele osadnické politiky Izraele a potažmo se stalo hlavní překážkou izraelsko-palestinského mírového procesu. Právě Kook mladší stál u zrodu tohoto hnutí a stal se jeho prvním vůdcem. Cílem práce je dokázat zásadní dopad působení vedení Guš Emunim na blízkovýchodní mírový proces, s důrazem na osobu Kooka mladšího, jakožto prvního předního vůdce hnutí. Na vedení hnutí je aplikována teorie *transformačního vůdcovství* Jamese MacGregora Burnse, jež spočívá ve vzájemně prospěšném vztahu mezi vůdcem (lídr, popř. leadership) a skupinou. Lídr mimo jiné představuje vzor, motivuje skupinu a určuje cíle a priority. Práce je z geografického vymezení orientována na stát Izrael a jím okupovaná území od roku 1967. Co se týče časového rámce, práce pokrývá především období raného působení hnutí a události tomu předcházející, tedy šedesátá, sedmdesátá a osmdesátá léta 20. století.

První výzkumná otázka, na kterou autor hledá odpověď, zní, do jaké míry lze vedení Guš Emunim ztotožnit s koncepcí transformačního, potažmo pseudo-transformačního vůdcovství. V konceptu tohoto typu vůdcovství jsou zmiňováni i diktátorskí vůdci, jako například Adolf Hitler, nebo Josef Stalin. Proto se zdá být příhodné aplikovat teorii na vedení radikálního hnutí. V další otázce se autor ptá, do jaké míry lze připisovat zásluhy osadnické politiky vedení hnutí, oproti

zásluhám osadnické komunity jako celku. Poslední otázkou se autor zajímá, jakou roli v osadnické problematice sehrál rabín Kook mladší.

Práce je členěna do čtyř kapitol, které se pak následně rozdělují na jednotlivé podkapitoly. První kapitola se zabývá konceptem transformačního vůdcovství J. M. Burnse, který byl později rozvinut Bernardem Bassem. Teorie je zde začleněna do kontextu typologie vůdcovství, jsou zde nastíněny aspekty jak transformačního, tak pseudo-transformačního vůdcovství. Tato kapitola představuje teoretický rámec pro kapitolu čtvrtou.

Druhá kapitola, zabývající se myšlenkami A. J. Kooka, je rozdělena do tří podkapitol. Každá jednotlivá podkapitola představuje klíčový bod jeho argumentace správnosti sloučení náboženství se sionismem. V prvním případě urguje potřebu každého věřícího Žida navrátit se na posvátnou půdu k dosažení duševního pokoje. Ve druhé podkapitole popírá ateistickou stránku sionismu a vysvětluje, proč má sionismus religiózní základ. Třetí podkapitola vyzdvihuje židovský lid, jakožto vyvolený národ a vysvětluje jeho úlohu v celosvětovém spasení.

Třetí kapitola pojednává o klíčových událostech, předcházející židovskému osadnictví. Tato kapitola je převážně deskriptivní, avšak podle autora představuje nedílnou součást problematiky, jelikož hnutí Guš Emunim se k těmto událostem odvolává. Bylo vybudováno na jejich základě. Jedná se o šestidenní válku, díky které získal Izrael pod svou kontrolu rozsáhlá území pro budování osad (i přes fakt, že to nebyl primární cíl). Následná výstavba pak byla pouhým využitím příležitosti, vytvořené během této války. Naproti tomu válka Jomkippurská byla válka politické prohry. V důsledku deprese se zrodilo osadnické hnutí Guš Emunim, aby zvýšilo intenzitu výstavby židovských osad a následně se chopilo vedení kurzu.

Poslední, čtvrtá kapitola líčí okolnosti vzniku hnutí. Hnutí je zde rozebíráno především podle interpretace profesora Davida Newmana, který se problematikou blízkovýchodního extrémismu zabývá. Poslední podkapitola analyzuje vedení hnutí, především C. J. Kooka a aplikuje na ně teorii transformačního vůdcovství z kapitoly první.

V České republice je téma židovských osad, a především hnutí Guš Emunim, zpracováno jen několika málo autory, a to jen velice povrchem. Z českého prostředí mi byl největším přínosem Marek Čejka. Tento autor nezaujímá k problematice žádné stanovisko a jeho publikace mají z naprosté většiny deskriptivní charakter. Publikaci *Judaismus, politika a stát Izrael* a její aktualizované vydání *Judaismus a politika v Izraeli* použil autor této práce jako faktografický podklad k zevrubnému zorientování se v problematice. Dále použil jeho publikaci *Izrael a Palestina: Minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*, který pohlíží na tento konflikt v užším slova smyslu. Poslední použitá kniha od tohoto autora nese název *Rabíni naší doby* a poskytuje informace k rabínu Avrahámu Kookovi a jeho synovi. Autor této práce měl původně v plánu použít ještě jednu publikaci od M. Čejky *Dějiny moderního Izraele*, avšak na základě negativních recenzí, poukazujících na faktografické chyby, bylo od tohoto záměru upuštěno.

Ze zahraničních autorů byly nejpřínosnější publikace a články od experta na izraelský radikalismus Ehuda Sprinzaka, jež se tématem zabývá do hloubky a profesora Davida Newmana, který konflikt pozoruje již od jeho počátku. *Brother against Brother: Violence and Extremism in Israeli Politics from Altalena to the Rabin Assassination* od E. Sprinzaka pokrývá problematiku židovského extremismu po prvních 50 let existence státu Izrael, včetně hnutí Guš Emunim. Již v úvodu vybízí k trpělivosti dočíst knihu do konce v rámci zachování neutrálního postoje vůči problematice. D. Newman na druhou stranu nabízí množství odborných článků, zabývajících se dílčími aspekty izraelsko-palestinského konfliktu. Autor této práce využívá dále mnoho odborných článků a publikací od izraelských a jiných autorů. *Například publikace Interest Groups and Political Change in Israel* od Marcii Drezon-Tepler byla z informativního hlediska velice přínosná i přesto, že z ní nebylo citováno. Obecně by se dalo konstatovat, že tematika hnutí Guš Emunim, a pak především Cvi Jehudy Kooka, není dostatečně zpracovaná a i ta zpracovaná část je v České republice poměrně těžce dostupná.

1. Transformační vůdcovství

Vůdcovství bylo pro lidstvo důležitým vývojovým faktorem po celou jeho historii, avšak teprve až ve 20. století se utvořilo několik hlavních teorií vůdcovství. První teorie se zaměřovaly především na to, jaké vlastnosti odlišovaly vůdce od jeho stoupenců, zatímco pozdější teorie kladly důraz na situační faktory a úroveň dovedností. Podle psycholožky Kendry Cherry se dají dnešní teorie vůdcovství rozdělit na osm základních typů. Jedná se o: 1 – teorie velkého muže, 2 – teorie osobnostního rysu (trait theory), 3 – kontingenční teorie, 4 – situační teorie, 5 – behaviorální teorie, 6 – participační teorie, 7 – teorie managementu, 8 – teorie vztahů. Teorie transformačního vůdcovství spadá do poslední, osmé kategorie. (Cherry 2016a)

Transformační vůdcovství je typ vůdcovství, které inspiruje k pozitivním změnám přívrženců. Transformační vůdce bývají zpravidla energičtí, vášniví a zanícení ve svém poslání. Snaží se inspirovat a motivovat své následovníky a celé jeho vedení provází osobní přístup.

Koncept transformačního vůdcovství zavedl expert na problematiku vůdcovství James MacGregor Burns. Zavedl ji společně s teorií transakčního vůdcovství, se kterým je v mnoha bodech staví do protikladu. Transformační vůdcovství je typ vůdcovství, jehož základem je vzájemná motivace lídra a následovníků k dosažení vyššího stupně morálního a etnického dobra. Skrze sílu jejich vize a osobnosti jsou tito vůdci schopni inspirovat své následovníky k dosažení společných cílů. Vede je k tomu, aby dosáhli výjimečných výsledků, a aby si postupem času vytvořili svoji vlastní vůdcovskou roli. Je ovšem důležité poznamenat, že vůdcovství obecně se netýká jen lídrů na vrcholu hierarchie vedení, ale také mezičlánků v podobě jednotlivců, kteří zorganizují určitou skupinu lidí. (Cherry 2016b)

Později tyto myšlenky rozšířil Bernard M. Bass a zavedl svoji vlastní teorii transformačního vůdcovství. Podle něj se dá definovat na základě toho, jaký dopad má vliv lídra na své následovníky. Transformační lídři se od nich těší úctě, důvěře a respektu. (Cherry 2016b) Sám J. MacGregor Burns prohlásil, že teorie

vůdcovství má mnoho teoretiků a výzkumníků, avšak až B. M. Bass se stal jeho hlavní hybnou silou.

B. M. Bass stavěl transformační vůdcovství do protikladu s vůdcovstvím transakčním; zároveň ale našel určité společné rysy. Hlavní demotivační prvek transakčního vůdcovství spatřoval Bass v principu materiálních *bonusů* a *malusů*. Když následovník či zaměstnanec uspěl v naplnění úkolu, čekala ho materiální odměna. Naproti tomu, když tento člověk selhal, pozbyl odměnu a navíc byl ještě pokárán. *Leadership*¹ by měl v následovnicích vzbuzovat určitou formu sebeúcty, aby byli schopni dostát svým závazkům a prohlubovat svou míru loajality. Princip bonusů a malusů tento pocit potlačuje. Transformační vůdcovství ho nahrazuje jiným typem odměny, jako například pochvala, a povyšuje tak vůdcovství na vyšší stupeň.

Transformační lídři se častěji uchylují ke komunikaci a interakci s kolegy a následovníky, než k pouhým nařízením, či dohodám. Inspirují je různými výzvami a poskytují vysvětlení důležitosti jejich společných cílů. Snaží se vést svoje následovníky k maximálnímu využití a rozvoji svých schopností při plnění úkolu, zatímco jim poskytuje podporu ve formě rad. Bass identifikuje společně s dalšími teoretiky vůdcovství čtyři základní složky transformačního vůdcovství: 1 – *idealizovaný vliv*, 2 – *inspirace a motivace*, 3 – *intelektuální stimulace*, 4 – *individuální pozornost*. (Bass, Riggio 2006: 5-7)

Transformační lídři se snaží vypadat jako příklad hodný následování. Následovníci se identifikují s osobou lídra a snaží se s ním myšlenkově soupeřit. V rámci *idealizovaného vlivu* můžeme nalézt dva aspekty lídrových vlastností: jaké chování a vystupování lídr má a jaké vlastnosti mu přisoudili jeho následovníci. Předmětem výzkumu přítomnosti *idealizovaného vlivu* jsou: *Lídr zdůrazňuje důležitost kolektivního cítění pro společný cíl* a *Lídr ujišťuje následovníky, že veškeré překážky budou překonány*. (Tamtéž: 6)

Transformační lídři se snaží své následovníky neustále motivovat a inspirovat je k další tvořivosti. Poskytují jim vysvětlení pro jejich snažení a kladou před následovníky další výzvy, aby je donutili samostatného uvažování. Tento

¹ Leadership – anglický ekvivalent ke slovu vedení/ vůdcovství

přístup má za následek nadšení a optimismus. Je to jednoduché a efektivní. Předmětem výzkumu přítomnosti *Inspirace a motivace* je: *Lídr formuluje přesvědčivou vizi budoucnosti. Idealizovaný vliv* společně s *Inspirací a motivací* tvoří často dohromady *charismaticko-inspirační vůdcovství*. (Tamtéž: 6)

Intelektuální stimulace je třetí základní složkou transformačního vůdcovství. Lídři stimulují úsilí následovníků, aby byli stále více inovativní a kreativní pomocí zpochybňování starých předpokladů, úpravy řešení problémů a vede je k tomu, aby přistupovali ke starým situacím novým způsobem. Následovníkům je tak dodána odvaha k tomu, aby vyzkoušeli nové přístupy. Nejsou kritizováni za to, že se názorově liší od lídra v pohledu na daný problém; důležitý je společný cíl. Předmětem výzkumu přítomnosti *Intelektuální stimulace* je: *Lídr vede ostatní k tomu, aby se na problémy dívali z mnoha rozličných úhlů*. (Tamtéž: 7)

Transformační lídři se snaží o individuální přístup k jednotlivým následovníkům. Lídr působí jako učitel a mentor nejen v rámci celé organizace při propagaci názorů, ale také při individuálních konzultacích. *Individuální pozornost* souvisí s předešlým bodem, *Intelektuální stimulací*. Lídr je učitelem, ale zároveň i podporovatelem individuálního myšlení. Odlišnosti mezi následovníky jsou vítány. Je také provozován princip navštěvování pracovních míst (polí působnosti následovníků). Předmětem výzkumu přítomnosti *Individuální pozornosti* je: *Lídr tráví čas učením* (ne však kontrolou) *následovníků*. (Tamtéž: 7)

Na základě rozboru teorie transformačního vůdcovství dospěl B. M. Bass k názoru, že v porovnání s dalšími teoriemi vůdcovství (jako například teorie transakčního vůdcovství, nebo model Full Range of Leadership) je transformační vůdcovství velice efektivní. Zajišťuje kontrolu nad následovníky, ale zároveň jim dává široký prostor k vlastní seberealizaci a zajišťuje tak vyšší stupeň jejich spokojenosti a oddanosti vůči lídrovi. Navíc tato kombinace zvyšuje jejich výkon při plnění úkolů.

Transformační vůdcovství může být direktivní (zaměřující se na úkoly) i participační (zaměřující se na lidi). Podle některých kritiků, například podle Maxe Webera, je transformační vůdcovství značně nedemokratické a má sklony

k elitářství². Právě charismatičtí lídři, kteří často v transformačním vůdcovství figurují, jsou náchylní k použití svého vlivu direktivně a zachází s každým svým následovníkem rozdílně. Proto se zde transformační vůdcovství připodobňuje k vůdcovství charismatickému s negativními argumenty. Zde je řeč především o tzv. temné straně charismatu (užívání svých schopností k aplikaci vlivu na následovníky za účelem destruktivních a sobeckých pohnutek). To se týká lídrů, jako byli například Adolf Hitler, nebo Josef Stalin. Tito charismatičtí vůdové mohou být ale podle B. M. Basse charakterizováni pouze jako pseudo-transformační. (Avolio, Bass 2002: 7)

Transformační vůdcovství může být jak direktivní, tak transformační, aniž by ohrozilo demokratické principy fungování státu/organizace, na základě možnosti přímé participace následovníků. Záleží na podmínkách a kontextu aplikování základních složek transformačního vůdcovství (*idealizovaný vliv, inspirace a motivace, intelektuální stimulace a individuální pozornost*). (Bass, Riggio 2006: 11-12)

Pro zakladatele transformačního vůdcovství Jamese MacGregora Burnse byla morální čistota lídra klíčovým prvkem. Na základě tohoto prvku rozlišuje Bass mezi transformačním vůdcovstvím pravým a nepravým (pseudo-transformačním) a aplikuje je na základní složky transformačního vůdcovství. Co se týče *Idealizovaného vlivu*, záleží, jestli je lídr egoistický a manipulativní, či nikoliv. *Inspirace a motivace* je složkou, ve které záleží, zda lídr skutečně zajišťuje posilování a seberealizaci svých následovníků. *Intelektuální stimulace* má poskytovat dynamický program, který je možný měnit podle potřeb následovníků, na rozdíl od uzavřené propagandy, podle níž je nuceno se řídit. U *Individuální pozornosti* je sledováno, zda je dbán zřetel na důstojnost a respektování názorů následovníků, či jsou jejich postoje ignorovány. (Tamtéž: 15)

² Teorie elit nepřipouští rovnost mezi lidmi. Na základě hierarchické struktury obsadí vrchol jedinci s výjimečnými schopnostmi – elity.

2. Myšlenky Avraháma Jicchaka Kooka

Vzniku samostatného židovského státu Izraele předcházelo několik myšlenkových rozkolů. Původní myšlenky sionismu, svým původem sahající až do doby osvícenství, měly sekulární, nenáboženský charakter. Pro většinu ortodoxní židovské společnosti byla tudíž představa založení židovského státu člověkem nepřijatelná. Ortodoxní Židé věřili, že ustavení židovského státu v Zemi zaslíbené může být uskutečněno pouze za pomoci Mesiáše. Až teprve rabín Avrahám Jicchak Kook přichází s novým filosofickým pohledem. Ve svém učení se mu podařilo spojit ortodoxní judaismus s moderním sekulárním židovským nacionalismem. Vznikl tak tzv. náboženský sionismus. (Čejka a Kořan 2010: 157-158)

Avrahám Kook se narodil v carském Rusku na území dnešní Litvy rodičům z části chasidského, z části nechasidského původu. Už od svého dětství projevoval značný zájem o Svatou zemi, v té době spadající pod tureckou správu. V roce 1904 se odstěhoval do Palestiny a stal se rabínem v Jaffě. Díky přímému kontaktu s místní komunitou se zde seznámil s myšlenkami sionismu, které později použil jako základ pro jeho vlastní myšlenkový proud. I přes to, že se ztotožňoval s myšlenkami sionismu, které byly pro jeho rabínské soukmenovce nepřijatelné, sám sebe vždy považoval za ortodoxního Žida. Sám na sobě se tak snažil dokázat, že je možné najít střední cestu mezi již zmiňovaným ortodoxním judaismem a židovským nacionalismem. Tento postoj potvrzuje i fakt, že byl rabín Kook vždy zastáncem dodržování židovských svátků a tradic. Podle něj nebylo možné vystavět sionistické hnutí a budoucí židovský stát na čistě světských hodnotách. Měl vzniknout stát Izrael – základ, na němž v tomto světě stojí Boží trůn.

(Tamtéž:158-160)

Rabín Kook se také podílel na vzniku sionistického hnutí *Degel Jerušalajim (Prapor jeruzalémský)*. Toto hnutí se mělo stát alternativou sekulárním sionistickým hnutím a zároveň i alternativou náboženských antisionistických hnutí. Byl to muž, snažící se vytvořit univerzální kompromis. Na

sklonku svého života založil také ješivu Merkaz Ha-Rav³, která se později stala centrem jeho učení o přístupu k náboženskému sionismu. Kookovo učení náboženského sionismu stojí na třech základních bodech: 1 – Náboženský význam pozemské a nebeské Země izraelské, 2 – Dialektické vnímání vztahu mezi židovským náboženstvím a sekulárním sionismem, 3 – Univerzální význam židovství v rámci náboženské filosofie. (Avineri 2001: 188-189)

2.1 Náboženský význam pozemské a nebeské Země izraelské

Význam Země izraelské a především samotného Jeruzaléma byl vždy pro židovskou náboženskou víru nepopiratelný. Židé, fyzicky oddělení po tisíciletí od Svaté země, se naučili v exilu přizpůsobit se odlišným podmínkám, avšak jejich víra ve spasení byla spojena s tímto historickým územím. Odloučení od Země izraelské mělo za následek, že si mnoho věřících Židů vytvořilo svůj vlastní duchovní Jeruzalém v modlitbách jako náhradu za skutečný pozemský Jeruzalém.

Rabín Kook tento druhotný přístup odmítá. *„Země izraelská není něčím mimo duši židovského lidu; není to pouhé národní vlastnictví, sloužící jako prostředek... přežití“* (Avineri 2001: 190). Tvrdí, že život v diaspoře, ve které byli Židé nuceni po dlouhá léta žít, byť za dodržování veškerých náboženských tradic a zvyklostí, nelze žít naplno. Vždy bude zbožnému Židovi něco chybět, a to je právě to, že žije mimo Zemi izraelskou. Rabín Kook tak zde útočí na celou židovskou tradici přizpůsobování se životu v exilu a napadá potlačování touhy vrátit se do své právoplatné země. (Tamtéž: 190-191) Země izraelská je součástí každého židovského života, a i přes to, že je Jeruzalém významným poutním místem pro všechny tři hlavní světová monoteistická náboženství (islám, křesťanství, judaismus), představuje pro Židy sjednocující faktor.

Život mimo Zemi izraelskou potlačuje individuální rozvoj každého jednotlivého Žida a nutí je tak mísit se s množstvím nečistot. (Tamtéž: 191) V tomto tvrzení je rabín Kook poměrně radikální, poukazuje zde na nadřazenou,

³ Z ješivy Merkaz Ha-Rav se po roce 1974 stalo jedno z hlavních míst pro nábor nových členů do hnutí Guš Emunim (Inbari 2009: 305)

nebo alespoň na určitou výjimečnost židovské rasy. Lid Izraele, Tóra a Země izraelská tvoří jeden celek, a ten, kdo se vzdá víry v návrat na Sión, potlačuje samotnou podstatu židovského národa.

Vyzdvihování důležitosti skutečného pozemského Jeruzaléma nad myšlenkový Jeruzalém nebeský donutilo židovskou náboženskou komunitu se zamyslet. Zpočátku byly náboženské kruhy proti, ale postupem času, s narůstajícím počtem židovských osadníků v Palestině, byly nuceny svoje postoje přehodnotit. Ostatně rabín Kook byl v židovském světě významná osobnost a jeho hlas byl slyšet. Z osidlování Svaté země se stal fenomén takových rozměrů, že už ho nebylo možné nadále ignorovat.

2.2 Dialektické vnímání vztahu mezi židovským náboženstvím a sekulárním sionismem

Druhý pilíř Kookovi filosofie sionismu propojuje prvky židovské náboženské tradice s prvky moderního nacionalistického hnutí. Podobně jako předchozí, méně úspěšní myslitelé sionismu, jako například Cvi Kalischer, nebo Jehuda Alkalaj⁴, i rabín Kook se k osidlování Palestiny staví značně pragmaticky. Neortodoxní, nebo zdánlivě i ateističtí Židé přicházejí do Svaté země a nevědomky tak připravují příchod Mesiáše. Podle rabína Kooka je důležitý objektivní význam jejich činnosti, nikoliv subjektivní motivace jednotlivců. Ačkoliv se může zdát, že takový člověk je poháněn světskými touhami, ve skutečnosti je veden Boží vůlí na cestě ke spasení. Podle Kooka má každý člověk na světě nějakou roli, kterou byl předurčen naplnit a není vůbec důležité, zda si to uvědomuje, či nikoliv. Ve světle těchto myšlenek jde i ten nejzapřisáhlejší ateista Boží cestou a přispívá ke spasení světa více, než jen pasivně religiózní Žid, který o pozemskou Zemi izraelskou vůbec neusiluje. (Avineri 2001: 192-193) Pravý sekularismus je pro Kooka nepředstavitelný; tvrdí, že ve skutečnosti neexistuje. *„Mnozí z přívrženců národního obrození tvrdí, že jsou sekularisté. Pokud by byl*

⁴ Cvi Kalischer i Jehuda Alkalaj byli zastánci sionismu. Zastávali myšlenku, že příchod Mesiáše se musí aktivně podporovat postupným osidlováním Palestiny. (Avineri 2001: 56-59)

židovský sekularismus vůbec představitelný, pak by mu skutečně hrozilo nebezpečí, že klesne až mimo dosah spasení“. (Kook in Avineri 2001:193)

Na základě těchto výroků došel rabín Kook k názoru, že sionismus by měl být součástí náboženského judaismu. Oba proudy se vzájemně dokonale doplňují. Sionismus tak zůstal přístupný pro ateistické osadníky, které ničím nepohoršil, a zároveň se tak stal postupem času přijatelný i pro ortodoxní náboženské kruhy. Praktický obsah osidlování Svaté země byl žádoucí i za cenu určitého znevažování náboženské tradice. Dalo by se tak mluvit o Machiavelliho rčení: účel světí prostředky.

Judaismus měl v celé vizi sionismu sehrát roli podporovatele. Jeho účelem bylo neodporovat sionistickému snažení a pomáhat pochopit sekulárním sionistům pravou náboženskou podstatu jejich snažení. Sekulárním Židům nakonec dojde, že jejich snaha o oddělení náboženství od sionismu je zbytečná a nakonec tuto podstatu přijmou za svou. Dochází tak k účelné syntéze judaismu a sionismu a vzniká náboženský sionismus. Směr, jež zcela zásadním způsobem ovlivnil pozdější stát Izrael i jeho osadnickou politiku.

2.3 Univerzální význam židovství v rámci náboženské filosofie

Poslední pilíř Kookova nábožensko-sionistického učení se týká univerzálnosti židovství. Rabín Kook považoval svět, ve kterém žil, za značně narušený. Židé nežijí tam, kde mají, žijí v exilu; odloučení od Svaté země, a tím pádem je narušen celý svět. Spasení židovského národa, jehož první krok spočíval ve znovuosídlení Svaté země, měl přinést spásu celému světu, nikoliv pouze Židům. Pouze židovský lid, jakožto Bohem vyvolený národ, mohl tuto spásu započít. *„Všechna náboženství se odějí do nového drahocenného hávu, odhodí vše, co bylo poskvrněné a nečisté; společně budou vstřebávat rosu svatého světla, které bylo připraveno pro celé lidstvo na počátku věků ve studni Izraele“.* (Avineri 2001: 194/195)

Důležitý faktor, který následovníci rabína Kooka často přehlíží, je rozdíl mezi židovským státem a Zemí izraelskou. Kook nepovažoval ustavení

židovského státu (Izraele) za primární cíl sionismu, nýbrž návrat Židů do Svaté země z čistě náboženských důvodů. Měl obavy z toho, že se judaismus pošpiní, když vstoupí do politického života státní správy. (Tamtéž: 195) Zkorumpovaný judaismus by se pak nemohl stát prostředkem k Božímu spasení. Návrat Židů do Země svaté by tak sám zaručil počátek spasení celého světa, aniž by se museli Židé dál nějakým způsobem angažovat. „*Vnější síly nás donutily opustit světovou politickou arénu, ale náš ústup byl motivován i vnitřní vůlí, jako bychom očekávali příchod šťastnějších časů, kdy bude vláda zbavena bezohlednosti a barbarství. To je den, v nějž doufáme*“. (Tamtéž: 195) Ztrátu vlastního území v tomto kontextu tedy rabín Kook nepovažoval za trest, ale za určitou formu osvobození. Argumentuje skutečností, že judaismus nebyl nikdy nucen uchýlit se k násilí v podobě inkvizice, či svaté války. Židé ztratili suverenitu, když byli vyhnáni ze své země a zůstali tak morálně neposkvřeni. Rabín Kook byl proto skeptický v otázce, zda je vhodné, aby nabyli Židé politickou moc ještě před spasením světa. Věřil, že až se Izrael vrátí do své právoplatné země, svět bude spasen a nastane mír. Svého snu se však nedožil, aby mohl svoji filosofii potvrdit. Zemřel více než deset let před vznikem státu Izrael.

3. Mezníky židovského osadnictví

Intenzita židovského osidlování dobytých území se neustále mění již od postavení a osídlení první osady⁵. Střídavě klesá a stoupá v závislosti na složení izraelské vlády, na činnosti nevládních hnutí, či jednotlivých osadníků, ale často také odráží nálady celé izraelské společnosti. V neposlední řadě ovlivňuje židovské osadnictví několik vnějších faktorů, jako je například arabský protiiizraelský terorismus, nebo mírová jednání se sousedními státy.

Nehledě na neustálou dynamiku procesu, lze vyzdvihnout několik klíčových událostí. Jedná se o vítězství v šestidenní válce, díky kterému získal Izrael pod svou kontrolu rozsáhlá území, bez kterých by žádné osadnictví nebylo možné, a podstatně zvedlo izraelské sebevědomí. Naproti tomu válka Jomkipurská, i přes zjevné vítězství, toto sebevědomí srazila. V závislosti na následné depresi vzniklo hnutí Guš Emunim, které posléze celé osadnické směřování neoficiálně řídilo.

3.1 Šestidenní válka

Šestidenní válka v roce 1967 přinesla v kontextu izraelsko-palestinského konfliktu množství změn a stala se klíčovou událostí pro začátek budování židovských osad mimo vlastní území izraelského státu. Na hranicích Izraele se Sýrií a Jordánskem docházelo k menším konfliktům po celou dobu od vyhlášení izraelské nezávislosti, avšak až rok 1967 a události následujících let přinesly výraznější pokrok pro mesianistickou vizi osídlení celé *Erec Jisra'el*⁶.

Situace vyescalovala 7. dubna 1967, kdy izraelské letouny překročily syrskou hranici a v následném boji sestřelily několik syrských stíhaček. Tento zpočátku běžný konflikt spustil vlnu následujících událostí, neboť neutrpěla pouze syrská pýcha, ale také Sovětský svaz, který plnil úlohu syrského

⁵ První iniciativy osadnictví začaly vznikat již několik týdnů po šestidenní válce v Židovské čtvrti západního Jeruzaléma. (Lesch 1977: 29)

⁶ Erec Jisra'el, neboli Země izraelská představuje širší pojem, než samotný stát Izrael. Byla to země, kterou Bůh přislíbil židovskému lidu. Rozloha se liší podle zdrojů. Například bible popisuje rozlohu Erec Jisra'el od řeky Nilu až po Eufrat.

dodavatele a ochránce. To dokazuje také fakt, že se přibližně měsíc po incidentu pokusil přesvědčit egyptskou delegaci, že se stáhla velká část izraelského vojska na syrské státní hranice a je připravená na útok na Damašek. Nicméně po důkladném prošetření pozorovateli OSN se zjistilo, že koncentrace izraelských ozbrojených sil v oblasti nepřesahuje obvyklou míru. (Krupp 1992: 412) Ke zhoršení situace přispělo také každoroční vojenské cvičení na výročí vyhlášení nezávislosti, které mnoho izraelských armádních důstojníků využilo jako prostor pro své projevy. Tyto projevy byly Araby považovány jako výhrůžky.

Na prahu války se Izrael ocitl v květnu 1967, kdy vrchní velitel egyptské armády⁷ přemístil vojenské jednotky na Sinajský poloostrov a vyzval místního velitele oddílů OSN, aby co nejrychleji stáhl své jednotky z oblasti. Přesvědčil ho, že je Egypt připraven na válku s Izraelem při náznaku jakékoli agrese. *Casus Belli* v podobě bezprostředně následující blokády Tiranské úžiny⁸ pro izraelské lodě bylo pro izraelskou veřejnost i vládu nepopiratelné. Egyptský prezident Gamal Násir, který byl za blokádu odpovědný, si dobře uvědomoval nadcházející důsledky svých činů a veřejně prohlašoval, že je Egypt připraven na válku s Izraelem. Byl přesvědčen, že Arabská koalice⁹ zvítězí. Násirovy ambice nicméně sahaly dál, než jen k porážce Izraele; chtěl ho vymazat z mapy. (Schulze 2012: 47-48)

I přes to, že se izraelská vláda rozhodla, že bude považovat blokádu za vyhlášení války, stále byla ochotna řešit situaci nenásilnou cestou. (Barak 2007: 657-659) Hledali pomoc u svých západních spojenců. Nejhorší reakce se dočkali Izraelci ve Francii. Tehdejší francouzský prezident Charles de Gaulle pracoval na zlepšení vztahů s Araby a pohrozil, že na Izrael uvalí embargo, pokud se pokusí blokádu Tiranské úžiny prolomit. Naopak Velká Británie a USA zaujaly vůči Izraeli přátelštější postoj, ve snaze nechat Tiranskou úžinu otevřenou. Po neúspěšných pokusech se však obě mocnosti rozhodly přenést zodpovědnost na OSN a z konfliktu se stáhly. Izrael usoudil, že je ve svém boji sám.

⁷ Velitel generálního štábu egyptské armády, generál Mohamed Fawzi

⁸ Tiranská úžina na jižním konci Arabského zálivu se nachází na frekventované trase izraelských obchodních lodí. Její blokáce přerušila přístup lodní dopravy do Asie i Afriky.

⁹ Koalice Egypta, Sýrie a Jordánska v šestidenní válce

Válka začala 5. června preemptivním¹⁰ útokem na egyptská a syrská letiště. Útok se ukázal jako nesmírně efektivní. Byla zničena naprostá většina egyptských a asi polovina syrských letadel téměř bez boje. Díky dezinformaci zaútočilo na Izrael následně jordánské vojsko, protože si myslelo, že byla egyptská obrana úspěšná, nicméně narazilo na tvrdý odpor. Nejtvrdí boje se odehrávaly v Jeruzalémě, protože se bojovalo o každou jednotlivou ulici, i v těch však posléze Izrael zvítězil. Arabské útoky byly špatně koordinované a vzájemně velmi špatně informované, v důsledku čehož válku prohrály. Po šesti dnech bojů skončil Izrael s územním ziskem třikrát větším, než byla jeho samotná rozloha. Jednalo se o egyptské Pásmo Gazy a Sinajský poloostrov, jordánský Západní břeh a syrské Golanské výšiny. Navíc získal Izrael přístup k mnoha židovským posvátným místům, jako byla například jeruzalémská Zeď nářků. (Čejka 2005: 114) Izrael se tak stal dominantní mocností celého regionu.

Okolnosti šestidenní války se mohou zdát vůči zkoumané problematice marginální, avšak v kontextu židovského osadnictví jsou klíčové. Navzdory tomu, že stál Izrael bez spojenců proti koalici tří arabských států za podpory států několika dalších, podařilo se mu zvítězit se ztrátami na životech v poměru 1:26. Toto drtivé vítězství mělo za následek euforii všech Izraelců, kteří začali věřit, že je izraelský národ neporazitelný. Pro mnoho religiózních Židů to byl navíc důkaz, že se blíží čas Mesiáše a vykoupení. Dobytá území totiž společně s již existujícím státem představovala historické území *Erec Jisra'el* – Země izraelské, přislíbené Bohem. Nově nabytá území (podle mezinárodního práva pouze okupovaná) vytvořila příležitost pro novou vlnu nacionalismu a šestidenní válka se tak stala mezníkem pro židovské osady i pro budoucí hnutí Guš Emunim. (Tamtéž:114-115) Právě okupovaná území se od té doby stala hlavním tématem izraelsko-palestinského konfliktu a představuje závažný problém dodnes.

¹⁰ Preemptivní útok je reakce na bezprostřední ohrožení. Naproti tomu preventivní útok se používá v kontextu nepřímého, dlouhodobějšího ohrožení.

3.2 Budování židovských osad

První osady na Izraelem okupovaných územích byly budované z pragmatických důvodů (viz. Úvod) a s náboženským sionismem neměly nic společného. I přes fakt, že židovské osadnictví je spojováno především s krajní pravíci, výstavbu prvních židovských osad zahájila levicová vláda Levy Eškola z důvodů především bezpečnostních. Již tři měsíce po válce oznamuje plány pro budování osad ve východním Jeruzalémě, což potvrzuje řada následných konfiskací palestinské půdy.(Čejka 2003: 151-153) Následovalo budování židovských osad na základě religiózního sionismu, který vychází z učení Avraháma Jicchaka Kooka, doplněného učením jeho syna Cvi Jehudy Kooka. Výstavba tohoto typu osad stála na několika argumentech: 1 – blížící se příchod Mesiáše (A. J. Kook), 2 – osídlení *Erec Jisra'el* na základě vítězství v šestidenní válce, 3 – zvláštní vztah mezi Bohem a židovským lidem. (Čejka 2009: 181-182)

Židovští osadníci si vytvořili argumenty, pomocí nichž si obhajovali svoje pobývání na okupovaných územích, ovšem podle mezinárodního práva jednali osadníci i izraelská vláda, která je nejdříve tolerovala a následně i podporovala, protiprávně. Článek 49 ženevské konvence z roku 1949 říká, že „*okupační mocnost nemůže deportovat, nebo přesunout část svého vlastního obyvatelstva do území jí obsazeného*“. (Červený kříž) Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 242 „*zdůrazňuje nepřípustnost nabývání území válkou*“ a apeluje na Izrael, aby se stáhl z okupovaných území. Izrael tuto rezoluci a řadu dalších vytrvale ignoruje. (Rada bezpečnosti OSN)

Izrael investoval do okupovaných území nemalé množství finančních prostředků. Budoval vojenské základny i civilní osady ve snaze začlenit tato území pod vlastní správu. Mimo jiné investoval také do palestinské infrastruktury ve snaze snížit nezaměstnanost. Palestincům na okupovaných územích se také otevřela cesta k výhodnějším pracovním podmínkám. Izrael se snažil situaci stabilizovat všemi dostupnými prostředky, svých území se ale vzdát nehodlal (tak jak tomu bylo v roce 1957 se Sinajským poloostrovem)¹¹. Okupovaná území jsou

¹¹ Během druhé arabsko-izraelské války dobyl Izrael Sinajský poloostrov, který byl Egyptu vrácen až v letech 1979 a 1982 na základě Egyptsko-izraelské mírové smlouvy. (Krupp 1998: 154)

dotována dokonce i ze zahraničí, především dary z USA.¹² V těchto případech se ale bohužel jedná pouze o podporu židovských osad, nikoliv infrastruktury Palestiny jako celku. Tyto enormní finanční prostředky společně se značnou politickou podporou vytváří podmínky pro rychlý růst osad. Tato skutečnost utlačuje arabské obyvatelstvo Palestiny a ještě více vyostřuje arabsko-izraelský konflikt. (Marshall 2016: 8)

Jak už bylo řečeno, Izrael má své spojence. Obecně by se dalo konstatovat, že z hlediska izraelsko-palestinského konfliktu stojí na izraelské straně téměř celý západní svět. Klíčová je pro Izrael zejména finanční, vojenská i politická podpora USA, avšak v otázce židovských osad zastávají trvale negativní stanovisko. Samotná existence židovských osad brzdí mírový proces a trvale znemožňuje takzvaný *Two-state solution*, tedy vytvoření izraelského i palestinského státu. Americký ministr zahraničí John Kerry se nechal slyšet, že nelze ničit domy lidí, se kterými se snažíme uzavřít mír, stavět na jejich troskách a pak předstírat, že je to řešení. (Tamtéž: 9) Palestinci se nemohou proti těmto činům prakticky legálně bránit, v důsledku čehož se pak někteří z nich nevyhnutelně uchylují k terorismu. Na arabský terorismus následně odpovídá terorismus židovský a celý konflikt se pak dostává do bodu, kde už nikoho nezajímá, kdo se stal agresorem. Vzniklý koloběh nespravedlností a příkoří pak následně, podle některých odborníků, přispěl i k vzestupu Islámského státu (ISIS) a jiných extrémistických útvarů. (Tamtéž 2016: 10)

Kromě bezpečnostních a ideologických důvodů představují okupovaná území také silnou vyjednávací taktiku. Podstata této taktiky spočívá ve výměně území za mír. Izrael byl ochotný se vzdát velké části svého území za uzavření mírové smlouvy s okolními arabskými státy. Ty však nebyly ochotny v dohledné době na dohodu přistoupit. Dokonce i Izrael nakonec zrušil svůj původní záměr začít vracet okupovaná území na základě Allonova plánu¹³. Tento signál však bohatě stačil, aby se náboženští osadníci zalekli, že přijdou o nově nabytá území. Byla by to překážka pro příchod Mesiáše, a proto svoje osidlovací snažení

¹² Dary z USA zde nejsou myšleny jako oficiální vládní podpora, ale jako podpora od jednotlivců, popřípadě nevládních organizací. (Newman 2005: 203)

¹³ Allonův plán měl řešit otázku navrácení určitých částí okupovaných území Jordánsku. Z plánu nakonec sešlo. (Čejka 2005: 122)

zintenzivněli, aby případnému navrácení území zabránili.(Čejka 2005: 123) Na tyto činy zareagovaly arabské státy třemi „ne“: nevyjednávání s Izraelem, neuznání Izraele, neuzavření míru s Izraelem. Navíc se po prohře v šestidenní válce začal postupně radikalizovat palestinský protiizraelský odboj. (Khartoum Resolution)

3.3 Jomkippurská válka

Po šestidenní válce se mezi Izraelem a Egyptem rozpoutala takzvaná *opotřebovací válka*. Z hlediska šestidenní války byl tento konflikt méně intenzivní, zato mnohem vleklejší a pro Izrael i ztrátovější. Trval více než rok a Izrael při něm ztratil více vojáků, než při šestidenní válce na třech frontách. Jednalo se o potyčky v okolí Suezského průplavu, bombardování izraelských pozic a jejich odvetné útoky. (Sprinzak 1999: 124) Gamal Násir se tím snažil upoutat pozornost supervelmocí a získat jejich podporu ve snaze znovunabytí Sinajského poloostrova. Chtěl toho dosáhnout zničením izraelské Bar Levovy linie¹⁴, avšak po dalších ztrátách uzavřel Egypt v červenci roku 1970 s Izraelem příměří. (Schulze 2012: 45-46)

V roce 1970 vystřídal Násira v prezidentském úřadu Anvar as-Sadát s novou zahraniční politikou, kterou se chtěl distancovat od předešlého neúspěšného prezidenta. I když se styl obou prezidentů značně lišil, oba sdíleli oddanost vůči Egyptu. Po Násirově úřadování se Egypt nacházel ve špatném ekonomickém i politickém stavu a Sadát se jej pokoušel zlepšit. Zároveň se snažil odstranit *status quo*, který ležel na Sinajském poloostrově od jeho obsazení. (Tuttle 2008: 60) Navrhl dohodu, ve které nabízel otevření Suezského průplavu, když se Izrael stáhne z území okupovaných od roku 1967. Izrael však odmítl a Sadát začal plánovat válku. Udělal tak i přes to, že si byl skoro jistý, že nemůže vyhrát. Jeho cílem bylo získat výhodnější pozici na mezinárodním poli pro vyjednávání, neboť chtěl zpátky Suezský průplav i Sinaj. Opětovně uzavřel

¹⁴ „Bar Levova linie: Neoficiální název systému izraelských pevností podél Suezského průplavu v době tzv. opotřebovací války“ (Schulze 2012: 45).

spojenectví se Sýrií a sjednotil armády pod společné velení. (Schulze 2012: 48-49)

Nadcházející válku Izrael neočekával a nebyl na ni připraven. Období mezi roky 1967 a 1973 byly pro Izrael roky ekonomické prosperity a pocitu bezpečí. Napětí mezi Araby a Izraelci v těchto letech sice nepolevilo, ale Izrael byl stále přesvědčen o své neporazitelnosti po zkušenostech z šestidenní války. Nevěřil, že by byli Arabové ochotni riskovat další válku. Izrael také snížil rozpočet pro armádu, zkrátil povinnou vojenskou službu a mnoho zkušených vysokých důstojníků odešlo do důchodu. Stát se tak stal se tak pro arabský útok mnohem zranitelnější. (Handel 1977: 481-484)

Válka vypukla 6. října 1973 na jeden z nejdůležitějších židovských svátků - Jom kipur a zastihla tak Izrael nepřipraven. Izraelské ministerstvo obrany bylo sice několik hodin předem informováno o možném útoku, ale nemohlo si dovolit preventivní útok tak, jak tomu bylo v případě šestidenní války. (Schulze 2012: 49-50) V případě, že by byl Izrael považován za agresora, nemohl by počítat s podporou USA. (Handel 1977: 491) Všechny tyto faktory způsobily, že Izrael trpěl v prvních dnech války značnými ztrátami na obou frontách a byl nucen se stáhnout jak z pozic na Golanských výšinách, tak z pozic na Sinajském poloostrově. Po prvotním šoku se ale situace obrátila. Díky lepšímu výcviku i postavení, a především díky americkému leteckému mostu se zásobami se podařilo Izraeli syrské i egyptské jednotky zatlačit zpět. Ve chvíli, kdy už bylo jisté izraelské vítězství, zasáhly Spojené státy a Sovětský svaz, aby nastolily příměří (Schulze 2012: 50-51).

I přes vojenské vítězství Izraele byla Jomkipurská válka první arabsko-izraelskou válkou, ve které Arabové neprohráli. Materiální pomoc USA a zásah velmocí vnímali Arabové jako izraelskou poslední záchranu. Egypt získal ztracené sebevědomí a Gamal Násir věhlas, který pomohl Egyptu znovu získat pozici pro vyjednávání. Naproti tomu Izrael upadl do deprese. Nejen že v počátečních dnech utrpěli značné ztráty, ale také byl především zbořen mýtus o jejich neporazitelnosti. (Tuttle 2008: 60) Existence židovských osad přestala být samozřejmostí a jejich ilegální zakládání bylo po válce následováno vládní podporou. „*K vládou podporované osidlovací politice založené na ideologických*

spíše než bezpečnostních důvodech nakonec ironií osudu nevedla vítězná šestidenní válka, ale zoufalství plynoucí z války jomkippurské, jehož výsledkem se stalo vzkříšení myšlenky velké Erec Jisrael.“ (Schulze 2012: 52) Zoufalství a strach se tak stal impulzem, který podpořil vznik izraelského osadnického hnutí Guš Emunim. Právě toto hnutí lze považovat za poslední a zároveň nejdůležitější mezník židovského osadnictví, protože všechny následující akce zahrnující okupovaná území se ho bezprostředně týkaly.

4. Guš Emunim

Osadnické hnutí Guš Emunim je nejvýznamnější krajně pravicové hnutí v Izraeli. Volně by se dal jeho název přeložit jako „*Blok věrných*“. Žádné nátlakové hnutí ve státě doposud nemělo takový vliv na společnost, jako právě Guš Emunim. Je to především díky široké neoficiální členské základně, ať už se jedná o neoficiální členy, nebo pouze veřejné sympatizanty, tématu, kterým se hnutí zabývá, a s tím související neustálou pozorností médií (Newman 1981: 33). Pro většinu Izraelců je otázka židovských osad významnou záležitostí, ať už na ni mají pozitivní, nebo negativní názor. Problematika židovských osad je klíčovou otázkou arabsko-izraelského mírového procesu, a proto je důležitá nejen pro blízkovýchodní region, ale i pro další aktéry, kteří se touto otázkou zabývají. Proto má toto hnutí silné postavení a pozornost.

4.1 Struktura a prostředky hnutí

Ustavující schůze, na které bylo hnutí Gush Emunim založeno, se konalo v březnu 1974, tedy asi půl roku po Jomkipurské válce. Stalo se tak v kibucu Kfar Ecion, což je jedna z mnoha izraelských osad na Západním břehu Jordánu poblíž Jeruzaléma. Jedná se zde tedy o určitý symbolismus. Založení předcházela neformální diskuze bývalých studentů rabína Kooka staršího, včetně jeho syna Cvi Jehudy, kteří se rozhodli půjčit si jeho základní myšlenky a účelově je přeformulovat a doplnit pro svoje vlastní účely. (Sprinzak 1999: 149) Již od počátku své existence se tedy rozhodli praktickou stránku židovských osad postavit na religiózním základě.

Jako prvotní důvod vzniku hnutí bývá označováno vyhlášení příměří mezi Izraelem a Sýrií na Golanských výšinách a následná mírová jednání mezi oběma státy. Zprostředkovatel jednání byl tehdejší americký ministr zahraničí Henry Kissinger. (Inbari 2009: 304) Budoucí členové hnutí se obávali, že mírová jednání přinesou precedent, na jehož základě bude docházet k teritoriálním ústupkům na Západním břehu a v Gaze. Rozhodli se založit politické hnutí, jehož cílem bude zajistit, aby žádné z právě kontrolovaných území nemohlo být navráceno nepříteli. Jako prostředek k dosažení tohoto cíle si stanovili založení mnoha civilních židovských osad, rozprostřených napříč celým zmiňovaným územím.

(Newman 2005: 194) Toto poněkud složité opatření mělo sloužit jako pojistka pro případ, že by chtěla izraelská vláda jednat o navrácení dobytých území. Skupina aktivistů, bojující za ponechání území, by sama o sobě proti vládnímu nařízení nic nezmohla, ale dostatečný počet civilních obyvatel, trvale žijících na dobytých územích, by teritoriální ústupky značně zkomplikoval.

Nehledě na měnící se směr, kterým se hnutí po dobu své existence ubíralo, osvojilo si několik způsobů chování. Z počáteční malé skupinky aktivistů se stalo masivní hnutí, podporované mnoha tisíci židovských osadníků. Bylo tedy nutné adoptovat si behaviorální vzorce, aby se předešlo chaosu. Podle profesora Davida Newmana lze tyto vzorce rozdělit do čtyř kategorií. Guš Emunim jako: 1 – Protestní hnutí, 2 – Politické hnutí, 3 – Osadnické hnutí, 4 – Hnutí ideologické socializace. (Tamtéž: 200)

1) Guš Emunim jako protestní hnutí působilo jako přirozená protiváha mírovému procesu a mírovým hnutím. V porovnání s dalšími protestujícími skupinami izraelské společnosti bylo vždy Guš Emunim nejhlasitější a neaktivnější. Bylo schopno vyvolat protesty po celé zemi, čítající desetitisíce příznivců. (Tamtéž: 200) Hrozba teritoriálních ústupků totiž pro osadníky neznamenal jen kus půdy, ale ohrozila jejich vlastní domovy s celými rodinami. Pro osadníky to byla velice osobní záležitost a protesty se tak často stávaly vášnivé a plné násilí. Nejvášnivější protesty se konaly kolem Izraelského plánu jednostranného stažení z Pásmu Gazy¹⁵, kdy byli protestující přirovnáni některými státníky k příslušníkům židovského terorismu. Stále se ale jedná v kontextu izraelských extrémistických skupin o relativně umírněné hnutí¹⁶.

2) Identifikovat Guš Emunim jako politické hnutí není tak jednoznačné, jak je tomu u hnutí protestního. Hnutí se totiž nikdy oficiálním nestalo, a tudíž nemůže mít oficiální členskou základnu, ani formálního vůdce. Podporovatele nebo stoupence můžeme tedy v tomto případě nazvat členy. Formalita zde nicméně nehraje vzhledem k rozsahu působení vůbec žádnou roli, protože i bez oficiálního

¹⁵ Izraelský vládní plán o evakuaci všech Izraelců z Pásmu Gazy a ze čtyř osad Západního břehu Jordánu, uskutečněný v roce 2005. (Levin 2014: 87)

¹⁶ Například izraelskou politickou stranu *Kach*, založenou jako odnož *Židovské obranné ligy* lze označit za teroristickou organizaci a s hnutím *Guš Emunim* ji nelze srovnat. (U.S. Appeals Court Affirms Designation of Kahane Chai, Kach as Terrorist Groups)

zázemí se podařilo hnutí podnítit založení formálních institucí ve veřejném sektoru. Osadníci často působili jako členové *Knessetu*, či jako úředníci v místní správě. (Tamtéž: 203)

V prvních měsících své existence bylo Guš Emunim spojováno s Národní náboženskou stranou (Mafdal). Mafdal byl zpočátku viděn jako kompromis mezi sekulárním a ortodoxním Izraelem, avšak po šestidenní válce se začal politicky orientovat směrem doprava. Od poloviny 70. let je považován za hlavní politickou sílu podporující izraelské osadnictví, potažmo Guš Emunim. (Tamtéž: 204) Zaštitění stranou Mafdal se stalo pro hnutí důležitým prvkem, protože právě na jeho základě mohlo být na osadnictví nahlíženo ne z čistě religiozního, ani z pragmatického hlediska, ale z kombinace obou. Spojením obou táborů se docílilo společné rétoriky, a to i přes to, že se hnutí velice brzy proti své mateřské straně vyhranilo.

Politická a finanční podpora židovských osadníků je neúměrně vysoká. Jejich rozpočet se skládá z lokálních daní, z příspěvků od centrální vlády a z dobrovolných darů místních i zahraničních jednotlivců a nevládních organizací. Díky těmto prostředkům se na okupovaných územích podařilo vybudovat množství rozvinutých židovských osad, z nichž tři jsou považovány za plnohodnotná města. Jedná se o osady *Ma'ale Adumim*, *Bejtar Ilit* a *Ariel*¹⁷. Co se týče politického zastoupení, Guš Emunim založilo *Radu židovských osad Ješa*, která zastřešuje všechny městské samosprávy na okupovaných územích. Tato organizace je ostatně také neformální, nicméně její členové zastávají důležité veřejné funkce, které jim dovolují prosazovat svá stanoviska. (Tamtéž: 205-206)

3) Guš Emunim lze nejlépe označit jako osadnické hnutí. Hnutí na osadnickém základu vzniklo a veškeré jeho snahy a cíle se ho bezprostředně týkají. Jak už bylo řečeno, hnutí vzniklo účelně na religiozním základě, avšak svých cílů dosahují převážně pomocí praktických akcí. Osadníci svoji činnost často přirovnávají k průkopnickým akcím původních osadníků ještě za Britského mandátu Palestina, jež měly za následek založení státu Izrael. Budování osad na

¹⁷ Podle dat z roku 2013 žije v těchto třech městech dohromady téměř 100 000 obyvatel. (Jewish Virtual Library 2013)

okupovaných územích je proto přirozené pokračování naplňování myšlenek sionismu. (Tamtéž: 207) Na podporu těchto cílů vznikla v roce 1978 pod záštitou hnutí organizace *Amana*. Ta, díky svému propojení se stavební firmou, měla za úkol podpořit stavbu těchto osad, kde díky podpoře vzdělávacího systému a infrastruktury docházelo ke zvyšování životní úrovně. Tyto vyspělé osady pak silně kontrastovaly s chudými sousedními arabskými vesnicemi, v důsledku čehož se zvedla další vlna násilí. Osadníci často argumentují, že v zájmu Izraele vytvořily nárazníkovou zónu před arabským hněvem, díky které bude Izrael v bezpečí. Tato rétorika však ztrácela na síle s vyvíjejícím se mírovým procesem. Mnoho osadníků je militantní povahy se schopností chránit sami sebe, nicméně i izraelská armáda je aktivně zapojena do ochrany osad. Riskují svůj život na cestách mezi Izraelem a jednotlivými osadami, místo toho, aby chránili samotný stát. Navíc se museli mnohé osady stát v rámci bezpečnosti pevností, což jen zvyšuje finanční i bezpečnostní břemeno státu. (Tamtéž: 208-209)

4) Guš Emunim si klade za cíl vzdělávat židovskou společnost ve své vlastní podobě. Snaží se dokázat důležitost projektu, který se rozhodli vytvořit. Podařilo se jim vytvořit aktivistickou generaci, která uvažuje v kontextu smýšlení náboženského sionismu Avraháma Jicchaka Kooka, avšak ve svých postojích je radikálnější. Desinterpretuje sionismus jako takový a vytváří jeho novou podobu. Zde ale nastává problém, kde stanovit jeho konečnou podobu. Židovský sen o vytvoření vlastního státu v interpretaci T. Herzla už byl naplněn v roce 1948. Generace Guš Emunim se chopila šance a využila situace v roce 1967 ve svůj prospěch, když sionistické myšlenky rozšířila. Rok 1973 pak posloužil jako potvrzení jejich směru a dal jim novou motivaci. Nastává otázka, zda by byla jejich touha v případě anektování okupovaných území ukojena. I přes zpomalující tendenci osidlování a zdánlivé ústupky (viz. poznámka č. 15) se přece jen podařilo Izraeli část území anektovat¹⁸.

Hnutí vzdělává své následovníky skrz svůj vlastní systém ješiv a synagog, přičemž většina rekrutů pochází z kruhů religiózní mládežnické organizace *Bnej Akiva*. Z nich se pak stávají vycpaní aktivisté, popřípadě budoucí motivovaní

¹⁸ V první dekádě nového tisíciletí proběhla na izraelských hranicích výstavba tzv. Izraelské bezpečnostní bariéry, která však nekopírovala hranice se Západním břehem Jordánu, a některé části jeho území uvnitř bariéry neoficiálně anektovala. (Nofal 2002: 26)

lídři. (Newman 2005: 210) Jedním takovým vzdělávacím systémem je ješivský program *Hesder*, který měl umožnit židovské náboženské mládeži studovat a zároveň sloužit v armádě. Tento program nicméně přinesl víc škody než užitku. Studenti byli do značné míry ovlivněni svými učiteli, a v případě střetu zájmů, jako například při stažení z Pásma Gazy v roce 2005, upřednostnili přání svých mentorů před rozkazy svých nadřízených. (Cohen 1993: 113) Pro izraelský stát tak představuje religiózní voják, i přes potenciál zapáleného oddání, pouze nejistotu.

V neposlední řadě lze do "vzdělávacího" systému zahrnout i média. V reakci na média, podporující mírový proces, si na konci 80. let zřídilo osadnické hnutí vysílací rádio kanál *Arutz 7* a později také časopis *Nekuda* a vlastní noviny *Makor Rishon*. (Newman 2005: 212) Tyto tři zdroje informací však slouží pouze jako místo pro vyjádření pozice hnutí, a o vzdělávacím prostředku tu lze mluvit jen v přeneseném slova smyslu.

4.2 Cvi Jehuda Kook ve vedení

Duchovním otcem a ideologickým vůdcem Guš Emunim se stal rabín Cvi Jehuda Kook. Zásadní roli přitom sehrálo jeho působení v ješivě Merkaz Ha-Rav, ve které ještě za otcova života pracoval v administrativě. Zlom v jeho „kariéře“ představovala 50. léta, kdy se stal vůdcem této ješivy. (Čejka 2010: 165) Tato pozice mu vytvořila prostor pro budování kultu následovníků, z nichž se později měli stát budoucí osadníci. Kook mladší nicméně nebyl veřejně známou osobou, a kromě malé skupiny studentů, nebyl nikdo, kdo by si poslechl jeho učení.

Ve srovnání se svým otcem byl Cvi, alespoň co se teoretických schopností týče, bezvýznamný. Napsal pouze několik menších textů, avšak i ty byly považovány z velké části za plagiát jeho otce, doplněny o vlastní komentáře a postřehy. Tyto kopie otcových myšlenek byly také značně zjednodušené, takže docházelo i k pobouření stoupenců Kooka staršího. (Mendel 2000: 77) Skutečnou změnu přinášejí události šestidenní války. Jak už bylo řečeno, šestidenní válka přinesla Izraeli území, jež podle některých interpretací odpovídají hranicím *Erec Jisrael*. Toto bylo bráno jako potvrzení správnosti Kookova tvrzení, které doposud nebylo relevantní, že *éra spasení již nastala*.

Kookovi studenti na ješivě Merkaz Ha-Rav byli první, kdo s nadšením přivítal dobytá území jako fakt. Na rozdíl od zbytku židovské komunity byli totiž díky Kookovu učení mentálně připraveni. (Sprinzak 1999: 148)

Kookovo učení o právě probíhající éře spasení, kterou je potřeba aktivně podporovat, vzešla z učení jeho otce. Tyto myšlenky byly Kookem mladším zjednodušeny, z vulgarizovány a našroubovány na aktuální politické dění. Sám Bůh vedl nic netušící izraelské vojáky k vítězství ve válce za území. Každý člověk žijící v *Zemi Izraelské* (tedy potažmo na okupovaných územích) se nevědomky podílí na božím plánu. (Mendel 2000: 78)

Zde se oba Kookové shodují, nicméně jejich společná praktická část se v dílčích aspektech rozchází. Učení Kooka staršího mělo za cíl emancipaci Židů ve světě, zatímco učení Kooka mladšího prosazovalo emancipaci Židů na úkor jiných národů (zejména Palestinců). Oba Kookové poukazují na nadřazenost židovské rasy. Kook starší tento fakt podmiňuje nutností souladu a harmonie s ostatními kulturami, kdy Židé sehrají roli průvodce, zatímco Kook mladší se staví k cizím kulturám xenofobně. Kook mladší rovněž vypustil, pro otce důležitou, mystickou stránku vykoupení. Podstata mesianismu je u Kooka staršího spíše symbolická. Naproti tomu Kook mladší podmiňuje vykoupení konkrétními politickými kroky.

Obecně lze konstatovat, že k uskutečnění myšlenek obou dvou rabínů je zapotřebí určitá forma aktivismu. Aktivismus v pojednání Kooka staršího je do značné míry abstraktní a nemusí nutně vést k politickému radikalismu. Na druhou stranu jeho syn k radikalismu pomocí konkrétních prostředků přímo vybízí. Bez předchozího srovnání učení obou myslitelů by se dalo čekat, že budou jejich východiska totožná, protože ta nová jen parafrázuje tu starou, avšak opak je pravdou. Obecné zaměření Avrahámových myšlenek umožnilo jeho synu Cvimu zaměnit jejich původní význam do protikladu pomocí konkretizace. (Don.Yehiya 2014: 247) Vznikl jakýsi typ „nacionálního sionismu“, na základě kterého se pak ospravedlňovala osadnická činnost. Po smrti Kooka mladšího pak navíc začalo docházet k potírání rozdílů mezi těmito dvěma mysliteli, kvůli čemuž utrpěl odkaz Kooka staršího.

Je obtížné hodnotit osobu Cvi Jehudy Kooka na základě kritérií transformačního vůdcovství. Byl bezpochyby nepostradatelnou součástí vedení hnutí, avšak jeho postavení bylo spíše reprezentativní. Jeho přínos v podobě vytvoření elementární ideologie pro osadnictví je nepopiratelný a lze se jen domýšlet, jakou podobu by bez ní osadnictví mělo (zda by vůbec nějaké osadnictví vzniklo). Dále se také vyjadřoval k důležitým politickým otázkám, které byly schopny ohrozit osidlovací proces, a na sklonku svého života se mu podařilo zfanatizovat desítky tisíc lidí. Z jistého úhlu pohledu by se dal shledat Cviho vliv na dav větším, než byl vliv jeho otce. Kook starší byl jedním z průkopníků moderního sionismu, avšak na základě ideologie jeho syna se udržuje při životě izraelsko-palestinský konflikt. I přes všechny tyto skutečnosti však zůstala jeho role až do konce jeho života primárně reprezentativní, bez účasti na rozhodování.

Zhodnocení vedení Guš Emunim za základě čtyř kritérií transformačního vůdcovství (viz. první kapitola) do značné míry souvisí s Kookovou nácionálně-sionistickou ideologií. Tato ideologie je ukotvena ve vedení hnutí, v jeho podpůrných prostředcích i v Kookovi samotném.

Prvním kritériem transformačního vůdcovství je *Idealizovaný vliv*. Potvrzení tohoto kritéria je u vedení hnutí jednoznačné. Na základě konceptu Kooka mladšího bylo u osadníků vybudováno kolektivní cítění pro společnou věc. I přes fakt, že osadníci, ženoucí se za osadnickým snem, byli do jisté míry značně zfanatizovaní, činili tak ve jméno kolektivního zájmu bez nutnosti přinést vlastní oběti. Kook mladší aktivně vystupoval proti možným překážkám osadnického procesu, svolával davy stoupců a apeloval na osadníky, aby za žádnou cenu nepolevovali ve svém snažení.

Druhé kritérium *Inspirace a motivace* má v tomto případě společné prvky s kritériem prvním. Formulace přesvědčivé vize budoucnosti, jež je předmětem výzkumu přítomnosti tohoto kritéria je zahrnuta v Kookově učení. Osadníci jsou zde motivováni blížícím se příchodem spasení, popřípadě vylepšením vlastního sociálního statutu. V židovských osadách se vytváří prostor pro vlastní seberealizaci, související se změnou prostředí. Pobyť v osadách nepřináší pro osadníky, kromě určité bezpečnostní hrozby a hrozby možného vystěhování,

žádná úskalí. Život v osadách je výhodný. Druhé kritérium transformačního vůdcovství se tedy také potvrzuje.

Potvrzení kritéria *Intelektuální stimulace* je u vedení hnutí problematické. Hledání různých cest k řešení problému bylo vítáno v rané fázi hnutí, kdy se jeho přední osobnosti snažili hledat způsob, jak obejít vládní příkazy, či zákazy při zakládání osad. Tím ale *Intelektuální stimulace* končí a začíná být upřednostňována obecná propaganda vzdoru protiosadnickým nařízením. Osadníci jsou přesvědčováni, aby se v případě potřeby uchýlili k nelegálním akcím. V tomto případě je tedy kritérium pouze pseudo-transformační.

Posledním kritériem transformačního vůdcovství je *Individuální pozornost*. Rabín Kook strávil na ješivě Merkaz Ha-Rav učením svých studentů bezmála 60 let, z čehož polovinu času ješivu vedl. Z této pozice byl schopný zásadním způsobem ovlivnit mladé, radikálně smýšlející lidi. Díky vlastnímu systému vzdělávání mělo Guš Emunim kontrolu nad tím, komu bude dovoleno šířit osadnické poselství. V neposlední řadě zde sehrála také úlohu vlastní informační média. Toto kritérium je proto na základě omezené pozornosti a svobodě slova také označeno jako pseudo-transformační.

Rabín Kook udával tempo osadnictví i ze svého postu duchovního vůdce. Po jeho smrti v roce 1982 se hnutí značně umírnilo, protože už se nenašel dostatečně radikální nástupce. Některé osady se navíc svou úrovní dostaly přes průměrnou životní úroveň Tel Avivu nebo Jeruzaléma. Náboženské hodnoty nahradily hodnoty materiální. Židovské osady po rabínově smrti zpohodlněly, a i přes zrod tzv. Židovského undergroundu, a některé další pokusy oživit radikální myšlenky osadnictví, se nikdy nepodařilo hnutí vrátit do původní podoby. (Sprinzak 1999: 219-220)

Závěr

V této bakalářské práci se autor zabýval transformačním vůdcovstvím v kontextu krajně pravicového náboženského hnutí. Hlavním cílem této práce bylo dokázat zásadní vliv vedení osadnického hnutí Guš Emunim pod vedením radikálního rabína Cvi Jehudy Kooka na izraelsko-palestinský konflikt. Cvi vycházel ze sionistického učení svého otce, rabína Avraháma Jicchaka Kooka, které velkým dílem přispělo ke zřízení státu Izrael. Cvi tyto myšlenky převzal a parafrázoval, přičemž jejich klíčové aspekty zkreslil. Na výsledné ideologii následně vzniklo zmiňované hnutí, jehož se stal duchovním vůdcem.

Autor hledal v práci odpověď na tři otázky: *Do jaké míry lze ztotožnit vedení Guš Emunim za éry C. J. Kooka s koncepcí transformačního vůdcovství?* Dále se ptá, *jaký dopad mělo na osadnickou politiku vedení hnutí?* V poslední otázce se zajímá, *jakou roli sehrál v osadnických aktivitách rabín Kook?*

Na základě aplikace teorie transformačního vůdcovství se podařilo u vedení hnutí pod C. J. Kookem potvrdit ve dvě ze čtyř kritérií. U *Idealizovaného vlivu* se potvrdila přítomnost kolektivního cítění pro společnou věc i společné překonávání překážek. Formulace vize budoucnosti v podobě Kookova učení a motivace blízcím se vykoupením jsou zase podmínkou pro potvrzení kritéria *Inspirace a motivace*. Potvrdila se i přítomnost kritéria *Intelektuální stimulace*, avšak pouze v omezeném rozsahu. V tomto kritériu je upřednostňována ucelená propaganda protivládního odporu v případě potřeby. Jedná se tedy o kritérium pseudo-transformační. Podobný případ vzniká i u *Individuální pozornosti*, kdy Kook trávil mnoho času vyučováním svých studentů, ale zároveň bylo kontrolováno šíření jejich vlastních myšlenek. Proto je výsledek kritéria *Individuální pozornosti* také pseudo-transformační. Po sumarizaci výsledků lze tedy konstatovat, že aspekty vedení Guš Emunim za éry C. J. Kooka jsou z jedné poloviny transformační, a z druhé poloviny pseudo-transformační.

Úloha vedení hnutí v kontextu osadnické činnosti značně závisí na Kookově myšlenkovém podkladu. Bez formálního členství, či propracované hierarchie velení nelze jednání osadníků efektivně řídit, avšak síla Kookova poselství propůjčila vedoucím osobnostem hnutí moc. Na základě působení ješivy Merkaz Ha-Rav se rodily vůdčí osobnosti, které byly obdařeny mimořádnou

autoritou právě díky tomu, že je vychoval sám Kook. Osadníkům byla dopřána značná autonomie, nebyli závislí na vůli někoho shora, nicméně byli to právě vůdčí rabíni, kdo dával osadnictví potřebný impulz. Osadnictví by bez řádného vedení fungovalo i nadále. Nebylo by ale zdaleka tak efektivní.

Přínos obou rabínů (otce i syna) osadnické politice je zde patrný. Kook starší se v této věci přičinil nevědomky a zcela bez úmyslu, a proto by nebylo správné ho s negativní stránkou osadnictví spojovat. Jeho záměrem bylo sjednocení Židů v Zemi zaslíbené. Naproti tomu Kook mladší nese odpovědnost nejen za rozdělování izraelské společnosti, ale také za zvyšování napětí mezi Židy a Araby. Navzdory deklarování pokračování v odkazu svého otce lze soudit, že se spíš proti jeho učení vzbouřil. Myšlenky Kooka staršího nebyly použity, ale naopak zneužity k vybudování ideologie. Cviho nacionální myšlenky hrály na notu židovské emancipace ve formě osídlení právoplatné země, avšak tento nárok nelze hodnotit objektivně. Důsledkem osídlování je vzrůstající sociální nerovnost mezi rozvinutými židovskými osadami a chudými arabskými vesnicemi. Je známo, že židovské osady fyzicky znemožňují navrácení okupovaných území a komplikují tím vyřešení izraelsko-palestinského problému. Otázkou však zůstává, do jaké míry lze tuto skutečnost přisuzovat Kookovi mladšímu. S přihlédnutím k nezbytnosti jeho učení k odstartování osadnictví, i k faktu, že došlo k poklesu zájmu o osadnictví po Kookově smrti, lze vyvodit závěr, že právě Kook mladší přispěl k udržování izraelsko-palestinského konfliktu víc, než kdokoliv jiný.

Po zodpovězení všech tří výzkumných otázek se můžeme zaměřit na limity práce. Hlavním limitem této práce je špatné pokrytí problematiky dostupnými zdroji, a s tím související omezenost nahlížení na souvislosti z více úhlů. Práce dává při zkoumání přednost kultu osobnosti C. J. Kooka a nebere v potaz další faktory, jako je například vnitropolitická situace Izraele a jiné. Práce je přínosná zejména z inovativního hlediska. V českém prostředí se židovským osadám přisuzuje jen malá závažnost a často se přehlíží jejich nelegálnost.

Zdroje a literatura

Avineri, Šlomo. 2001. *Zrození moderního sionismu*. Praha: Sefer

Avolio. Bruce J. Bernard M. Bass. 2002. *Developing Potential Across a Full Range of Leadership: Cases on Transactional and Transformational Leadership*.

Mahwah, N.J.: Lawrence Erlbaum Associates

Barak, Eitan. 2007. „Between Reality and Secrecy: Israel's Freedom of Navigation through the Straits of Tiran, 1956-1967.“ *Middle East Journal* 61 (4) 657-679

Dostupné z databáze EBSCO

Bass, Bernard M. Ronald E. Riggio. 2006. *Transformational leadership: 2nd edition*. New York: Psychology Press

Cherry, Kendra. 2016a. Leadership Theories: The 8 Major Leadership Theories: The Eight Major Theories of Leadership. In: *Verywell* [online]. (cit. 2015-10-24).

Dostupné z: <<https://www.verywell.com/leadership-theories-2795323>>

Cherry, Kendra. 2016b. What Is Transformational Leadership?: How Transformational Leadership Inspires. In: *Verywell* [online]. (cit. 2015-010-24).

Dostupné z: <<https://www.verywell.com/what-is-transformational-leadership-2795313>>

Cohen, Stuart A. 1993. „The Hesder Yeshivot in Israel: A church-state military arrangement.“ *Journal Of Church & State* 35 (1): 113.

Dostupné z databáze EBSCO

Čejka, Marek. 2003. *Judaismus, politika a stát Izrael*. Brno: Mezinárodní politologický ústav.

Čejka, Marek. 2005. *Izrael a Palestina: minulost, současnost a směřování blízkovýchodního konfliktu*. Brno: Centrum strategických studií

Čejka, Marek. 2009. *Judaismus a politika v Izraeli*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal

Čejka, Marek, Roman Kořan. 2010. *Rabíni naší doby: autority judaismu v náboženském a politickém dění 20. století a současnosti*. Brno: Barrister & Principal

Červený kříž. 1949. „Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů“ (online Pdf.) Dostupné z: <http://www.cervenkykruz.eu/cz/mhp_knihovna/zenevske_umluvy.pdf>

Don-Yehiya, Elizer. 2014. „Messianism and Politics: The Ideological Transformation of Religious Zionism.“ *Israel Studies* 19 (2): 239-263.

Dostupné z databáze JSTOR

Drezon-Tepler, Marcia. 2012. *Interest Groups and Political Change in Israel*. Albany: State University of New York Press

Handel, Michael I. 1977. „The Yom Kippur War and the Inevitability of Surprise.“ *International Studies Quarterly* 21 (3) 461-502.

Dostupné z databáze JSTOR

„Khartoum Resolution“ *Council on Foreign Relations*, (online) Dostupné z: <<http://www.cfr.org/world/khartoum-resolution/p14841>>

Inbari, Motti. 2009. „When Prophecy Fails? The Theology of the Oslo Process – Rabbinical Responses to a Crisis of Faith.“ *Modern Judaism* 29 (3) 303-325.

Dostupné z databáze JSTOR

„Israeli Settlements: Settlements Population in the West Bank“ 2013. *Jewish Virtual Library*. (online) Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/wbsettle.html>>

Krupp, Michael. *Sionismus a Stát Izrael: historický nástin*. 1999. Praha: Vyšehrad

Lesch, Ann Mosely. 1977. „Israeli Settlements in the Occupied Territories, 1967-1977.“ *Journal of Palestine Studies* 7 (1) 26-47

Dostupné z databáze JSTOR

Levin, Geoffrey. 2014. „One step forward or two steps back? Unilateralism and Israel's Gaza disengagement in the eyes of the world.“ *Israel Affairs* 20 (1) 87-103.

Dostupné z databáze EBSCO

Marshall, Rachele. 2016. „Israeli Settlements Come at High Price.“ *Washington Report On Middle East Affairs* 35 (2) 8-10.

Dostupné z databáze EBSCO

Mendel, Miloš. 2000. *Náboženství v boji o Palestinu: judaismus, islám a křesťanství jako ideologie etnického konfliktu*. Brno: Atlantis

Newman, David. 1981. „Gush Emunim and the Settlement-Type in the West Bank.“ *Bulletin (British Society for Middle Eastern Studies)* 8 (1) 33-37.

Dostupné z databáze JSTOR

Newman, David. 2005. „From Hitnachalut to Hitnatkut: The Impact of Gush Emunim and the Settlement Movement on Israeli Politics and Society.“ *Israel Studies* 10 (3): 192-224)

Dostupné z databáze JSTOR

Nofal, Mamdouh. 2002. „The Political and Security Complications of the Israeli Separation Fence“. *Palestine-Israeli Journal of Politics, Economics & Culture* 9 (3): 26-31.

Dostupné z databáze EBSCO

Rada bezpečnosti OSN. 1967. „Rezoluce 242“ (online Pdf.)
Dostupné z:
<[<http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242\(1967\)>](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/242(1967))>

Schulze, Kirsten E. 2012 *Arabsko-izraelský konflikt*. Brno: CPress

Sprinzak, Ehud. 1999. *Brother against brother: violence and extremism in Israeli politics from Altalena to the Rabin assassination*. New York, NY: Free Press

Tuttle, Ian. 2008. „Egypt's War For Peace.“ *The History Teacher* 42 (1) 57-94.

Dostupné z databáze JSTOR

U.S. Appeals Court Affirms Designation of Kahane Chai, Kach as Terrorist Groups. 2007. *Washington Report on Middle East Affairs* 26 (1) 19-21.

Dostupné z databáze EBSCO

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá teorií transformačního vůdcovství a její následnou aplikací na vedení osadnického hnutí Guš Emunim. Předmětem výzkumu jsou myšlenky rabínů Avraháma Jicchaka Kooka a jeho syna Cvi Jehudy Kooka. Tyto myšlenky byly pro vznik židovského osadnictví klíčové a jejich výsledná podoba se stala základem argumentace osadníků. Práce se dále zabývá událostmi, které bezprostředně vedly k vytvoření prostoru pro výstavbu židovských osad a dává je do souvislosti s učením rabínů Kooků. Součástí práce je také analýza prostředků hnutí, která prokázala, že kromě zaštitění revolučními myšlenkami C. J. Kooka vedlo k jeho úspěchu množství dalších faktorů. Závěrem práce je, že C. J. Kook byl, i přes duchovní charakter vůdcovství v hnutí, hlavní postavou izraelsko-palestinského konfliktu.

Klíčová slova: židovské osady, Izrael, náboženský sionismus, Cvi Jehuda Kook, radikalismus, Guš Emunim

Abstract

The bachelor thesis deals with Transformational Leadership theory following its application to the Gush Emunim settler movement front office. The subject of the analysis are teachings of Rabbis Avraham Jicchak Kook and his son Zvi Yehuda Kook. These teachings were crucial for the foundation of Jewish settlements. Its final outcome became the basis for the argumentation of the settlers. The study also discusses the events that preceded the creation of space for Jewish settlement establishing and places them into the context of the teachings of Rabbis Kook. The thesis also includes analysis of the ways of the movement, which showed that being shielded by the revolutionary teachings of C. J. Kook was not the only factor that led to its success. The thesis concludes that C. J. Kook was, despite the spiritual nature of his movement leadership, the main character of the Israeli-Palestinian conflict.

Keywords: Jewish settlements, Israel, religious zionism, Zvi Yehuda Kook, radicalism, Gush Emunim